

דף לב

גז. מה דינה של פרה אדומה שבשעת שחיטתה נעשו הפעולות דלהלן ע"י השוחט?

א. שחט בהמה אחרת עמה.

ב. נשחטה בהמה אחרת עמה ללא כוונה.

ג. שחט פרה אדומה נוספת יחד עמה.

ד. חתך דלעת עמה.

ה. נחתכה דלעת עמה שלא במתכוין.

א. השוחט פרה אדומה ושחט עמה בהמה אחרת – לדברי הכל פסולה, שהרי המתעסק במלאכה אחרת בשעת שחיטה – נפסלת הפרה בהסח הדעת. (ועוד זאת, משום ושחט אתה – ולא אותה וחברתה).

ב. נשחטה בהמה אחרת עמה ללא כוונה – אין כאן פסול משום 'מתעסק במלאכה אחרת', ואעפ"כ לר' נתן הפרה נפסלה משום אתה ולא אותה וחברתה, היות והשחיטה השניה כשרה. אבל לחכמים המצריכים כוונה בשחיטה, אין שחיטת השניה 'שחיטה' וממילא הפרה כשרה. (הרמב"ם פוסק שהפרה כשרה, הגם שפסק כר' נתן. וכנראה היתה גרסתו בגמרא שלר' נתן שתיהן כשרות. כס"מ פרה ד, יח).

ג. שחט שתי פרות אדומות יחדיו – פסולות. (אתה. אך אין כאן פסול ד'מתעסק במלאכה אחרת' כיון ששתיהן לשם פרה נעשו. עפ"י תוס').

נשחטה פרה נוספת עמה ללא כוונה – לחכמים, היות ושחיטת האחרת פסולה, הרי פרה זו כשרה. ולר' נתן – פסולה, אם משום ששחיטת פרה שלא בכוונה אינה פסולה, כי קדשי בדק הבית היא. (כ"כ מהרש"א), אם משום שאעפ"י שפסולה, ד'חטאת' קרייה רחמנא, מ"מ אין זה פסול בעצם מעשה השחיטה, אלא כשאר קדשים שנפסלו. (כן נקט במג"ח שצו, יט. ע"ש).

ד. חתך דלעת עמה – דברי הכל פסולה, משום מתעסק במלאכה אחרת.

ה. נחתכה דלעת עמה – דברי הכל כשרה, שאין כאן התעסקות במלאכה אחרת.

גח. א. מהם שיעורי שהיה הפוסלת את השחיטה?

ב. האם שהיות מועטות מצטרפות לכדי שיעור שהיה הפוסלת?

ג. שהה במיעוט סימנים – מהו?

א. המפסיק באמצע שחיטתו ואח"כ השלימה, הוא עצמו או חברו – אם שהה כדי שחיטה, מתחילה עד סופה – פסולה. ר' שמעון אומר: כדי ביקור החכם (= בדיקת הסכין), כשהחכם מזומן כאן, כגון שהטבח עצמו חכם. (ובסכין הראויה לאותה בהמה, חוץ לצואר כמלא צואר. תוס').

נחלקו האמוראים בשיטת תנא קמא; לרב – כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף. כלומר, שיעור שהיה שונה בעוף ובבהמה – כפי משך שחיטת אותו סוג. וכן דעת ר' יוסי בר חנינא שאמר: דקה לדקה וגסה לגסה. (כן פרשו ופסקו רש"י, בה"ג, יראים, אשכול).

ועוד הוסיף ר' יוסי בר"ח: כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט. ור' חנינא אמר: כדי להטילה על הארץ ולשוחטה.

אבל שמואל ור' יוחנן אמרו: אפילו לעוף משערים כדי שחיטת בהמה. (א) רבנו חננאל והרי"ף פסקו כשמואל ור' יוחנן. והרמב"ם פסק דקה דקה וגסה לגסה, ובעוף כתב לשער בבהמה דקה, ופסק כר' יוסי בר חנינא, ואינו סובר כרב, אלא הלמ"מ לשער בדקה, בין בבהמה דקה בין בעוף. והמ"מ כתב שכן היא גם דעת ר"ח והרי"ף. וכ"כ הר"ה, הרמב"ן, הרשב"א בחידושו והר"ן. (אלא שהר"ה והרשב"א בתוה"ב כתבו לחוש למעשה כדברי רש"י. וע' שו"ת הרשב"א ח"א קטז). והרא"ש כתב שמשערים בעוף כדי שחיטת בהמה גסה, אך ללא הרבצתה. וכ"כ בדעת הרי"ף.

ב. לגרסתנו, כמו שפרש"י, לפי ר' יוחנן אין משערים בהטלה לארץ, אלא במעשה השחיטה לבדו. אבל שאר הראשונים גורסים שלא נחלק ר' יוחנן על ר' חנינא, ולכך פוסקים לשער בהטלה עם שחיטה.

ג. כתבו כמה ראשונים ששיעור שחיטה כולל את חיתוך העור. וכן את מריטת הנוצות שבעוף, שהיא צורך שחיטה. (מ"מ). והרשב"א בתשובה (ח"א קטז) צדד שלמ"ד עוף לעוף אין משערים במריטת הנוצות, כשם שבבהמה לא נתנו בה שיעור מריטת שיעור.

ד. וכתב הרמב"ן לדון אם די בשיעור שחיטת רוב סימנים או כדי שחיטת הסימנים במלואם. ויש שפרשו שזו בעית הגמרא שבסמוך – ע' מאירי ויש"ש. והר"ן נקט שמשערים ברוב סימנים, וכ"כ הרא"ש, ובעוף – כתב – משערים ברוב סימן אחד. וכ"כ רבנו פרץ – מובא במרדכי ובהג"א. ובתורת הדשן מבואר שהשיעור בעוף הוא משהו. וכתב הרמ"א (כג, ב) שהמנהג להטריף כל שהייה, בין בעוף בין בבהמה).

ב. רבא הסתפק האם שהיות קצרות מצטרפות לשיעור שהיה הפוסלת. ולא נפשט הדבר. ודוקא כשהפסיק, אבל השוחט בסכין רעה ללא הפסקה, אפילו כל היום כולו – כשרה.

ג. שהה במיעוט סימנים – 'תיקו'. (לפרש"י: לאחר ששחט רובם. אבל השווה לאחר ששחט מיעוט ראשון של הוושט – נטרפה הבהמה כדין נקב בעלמא. ור"ת מפרש שהבעיה היא במיעוט קמא, אבל שהיה במיעוט בתרא אינה פוסלת. ויש פירושים אחרים – ע' רמב"ם ונו"כ, המאור, חדושי הרשב"א, המאירי, יש"ש. להלכה כתב בשו"ע (כג) להחמיר לכתחילה בשהייה במיעוט בתרא, ובדיעבד אין לחוש, ואילו הרמ"א כתב שהמנהג להטריף גם בדיעבד. וע"ע פריטס נוספים בשו"ת בית הלוי ח"ב יא).

נט. א. אלו סוגי פסולים מנבלים את הבהמה ואלו סוגי-פסול אינם מנבלים אלא מטריפים?

ב. האם אפשר שהבהמה תיעשה טרפה לאחר שחיטת סימן אחד?

א. כלל אמר ר' ישבב משום ר' יהושע: כל שנפסלה בשחיטתה – נבלה (ומטמאה במגע ובמשא). כל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל – טרפה.

בתחילה ר' עקיבא היה חולק וסובר שאפילו בשעת שחיטה, אם נפסקה הגרגרת (– 'עיקור'. רש"י), או אם שהה בשחיטה או החליד – טרפה ואינה נבלה, ולבסוף חזר והודה לר' ישבב.

ואין חילוק בין ארע הפסול עם השחיטה לפנייה או לאחריה, כגון: שחט את הוושט ופסק את הגרגרת או פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט – הרי זו נבלה. (בתחילה רבא יצא לחלק בדבר, ואיתותב).

ריש לקיש חילק: אם שחט במקום שנפסקה הגרגרת – נבלה. ואם שחט במקום אחר – טרפה. ואולם הקשו על כך מדברי עצמו, שלאחר שנפסקה הגרגרת, אנו דנים אותה כאילו אין לה אלא סימן אחד, ואין שחיטת הסימן האחד מוציאתה מידי נבלה.

עוד אמרו: עשאה גיסטרא – נבלה (חזקיה). נטלה ירך וחלל שלה [ניכר] – נבלה (ר' אלעזר). ומטמאה מחיים.

א. כתבו התוס' (עפ"י גמ' להלן לו): גם באופנים שהיא נבלה, לא פקע ממנה איסור טרפה, ואם חתך כזית בשר מחיים ואכלו – לוקה אף משום טרפה.

ב. רש"י (בד"ה ויש) כתב שנקובת הוושט הרי היא נבילה, לפי שאתרע מקום שחיטה. וכ"ה דעת הרמב"ם (ג, יט), הרשב"א (ר"פ א"ט), הטור והשו"ע (לג). ויש מפרשים בדעת הרמב"ם והשו"ע שאסורה משום נבילה כבר מחיים, אלא שאינה מטמאה רק לאחר מיתה. ע' ש"ך לג סק"ד, תבו"ש סק"ה, כו"פ, קובץ ענינים, העמק שאלה (קכה, א), זכר יצחק (ח"ב יח). וע' גליון מהרש"א להלן לו; קהלות יעקב – חולין יב. ויש חולקים, שאין סברא להפריד בין האיסור לטומאה, והלא בגמרא מבואר שאינה מטמאה מחיים. ע' נקוה"כ שם; חזו"א – ג, כב. וע"ע אמרי משה ג; יד דוד בכורות ג. על תד"ה רב חסדא; רש"י והגהות ר"א חבר בכורות כ).

ובתוס' הרא"ש חלק על רש"י, שלא מסתבר שע"י נקיבה תיעשה נבילה, אלא דוקא בפסוקת הגרגרת אמרו כן, שאינה יכולה להתקיים כלל. וי"א שכן היא גם דעת ר"ת ל: ע"ש ברא"ש. ואולם אין הדבר ברור – ע' רבנו ירוחם נט"ו ח"ג; בית הלוי ח"ב כד, ח ואילך. וע"ע הרחב דבר – שמות כב, ל. בבית הלוי (ח"ב כ) צדד בדעת רש"י שנקובת הוושט ב עוף, אם שחט תחילה את הקנה, אינה נבלה אלא טרפה. וע' בשו"ת ברית אברהם יו"ד כד; אחיעזר ח"ב ת.

עוד צדד בבית הלוי (בח"ג כו, א), שלענין הלכה אין לנו ראייה שדעת רש"י שנקובת הוושט נבלה, אלא כתב כן רק לדעת רבא בתחילה, משום הכרח הלשון. ע"ש.

יש אומרים, שאף למ"ד נקובת הוושט טריפה ולא נבילה, אם שחט במקום הנקב, והנקב משלים לרוב – הוי נבילה. ע' רעק"א יו"ד כו; זכר יצחק סוסי"א; חזו"א ג, כא; שעורי הגרד"ר ג, ג.

ב. שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה – כשרה. כך אמר רבי שמעון בן לקיש. ופירש רבא: דוקא ניקבה הריאה, הואיל וחיי הריאה תלויים בקנה, וכיון ששחט הקנה הרי הריאה כמונחת בסל, ואין שייך בה מעתה טריפות, אבל ניקבו בני מעיים לאחר שחיטת הקנה – טרפה, שיש טרפה לחצי חיות (כלומר, אעפ"י שאין לה עתה אלא סימן אחד חי – שייך לחול פסול טרפות).

(ואם שחט את הוושט ואח"כ ניקבו בני מעיים – כשרה, שהם כמי שמונחים בסל. המאור; הרשב"א; הרא"ש. ואולם הר"ן בחדושו חולק, שאין להוסיף על מה שמנו חכמים, ולומר שחיי בני המעיים תלויים בוושט. והוא הדין הלב והכבד אין לנו לומר שתלויים בקנה. וע' לשון רש"י לג. ד"ה מדר"ל. ובמהר"ם. וע"ע קה"י (לג) במה שדן על הטעמת קיבה לקפילא נכרי).

לפרש"י, ר' זירא חולק על רבא וסובר להתיר בכל אופן, כי אין טרפה לחצי חיות. ולפרוש התוס' וש"ר, ר' זירא חולק על ריש לקיש, וגם סובר יש טרפה לחצי חיות, ולדעתו אפילו נשחט הקנה, אין הריאה נחשבת כמונחת בסל, וכן אם נשחט הוושט – אין המעיים כמונחות בסל, ולכן לשיטתו יכולה לחול טרפה בכל אופן לאחר שחיטת סימן אחד.

א. נחלקו הראשונים אם הלכה כריש לקיש אם לאו. ע' בהמאור; מלחמות ה'; ר"ן ורא"ש. ולכאורה לא מצינו מי שפוסק אין טריפה לחצי חיות.

ב. כתב החת"ס (יו"ד יח) שאין אומרים 'כמאן דמנחא בדיקולא' כאשר שחט רק רוב ונשארו מקצת מן הסימנים. ובחזו"א (ג, כ) חולק, וכן בפרי יצחק (ח"ב סוסי"א כג).

ג. כתב בתבואות שור, וכ"כ הגרעק"א (יו"ד כז) עפ"י לשון הרמב"ן, שבשחט קנה וושט לכו"ע אומרים כמאן דמנחא בדיקולא. וכ"כ בתבו"ש. והפרי-חדש, הבית-מאיר (בחדושו לג), והחזו"א (ג, כ) חולקים.

ד. בסברת 'כמנחא בדיקולא' לענין טומאה – ע' אחיעזר ח"ב ב, ה"ו. לפי האמור, שאם ניקבו בני מעיים לאחר שחיטת סימן אחד – הרי זו טרפה – נסתפק ר' זירא אם כשישחוט

הסימן השני נטהרה מטומאת נבלה, שמצטרפות שחיטות שני הסימנים לטהרה מידי נבלה, או שמא כיון שהסימן הראשון בא גם להתיר באכילה, ואילו השני לא בא להתיר, שכבר נטרפה – אין מצטרף הסימן הראשון לשני לטהרה. ואמרו לפשוט מספקו של אילפא, שמצטרף. (וביש"ש כתב שבעית ר' זירא לא נפשטה. וע' פמ"ג סוס"י כו).

דף לג

ס. האם מותר לישראל לזמן נכרי על בני מעיים? והאם מותר לישראל או לנכרי לאכול בשר שנחתך מבית השחיטה קודם שתצא נפש הבהמה?

רב אחא בר יעקב אמר שלדעת ריש לקיש (שאמר שע"י שחיטת הקנה, נחשבת הריאה כמונחת בסל), אין לזמן נכרי על בני מעיים, שלגביו הרי הם כאבר מן החי, היות שאין השחיטה מתרת להם, אלא מיתת הבהמה, והלא המעיים נידונים כמו שהוצאו מן הבהמה קודם למיתתה. ואולם דבריו נדחו מפני הברייתא שהתירה, לישראל ולנכרי, לחתוך בשר מבית השחיטה קודם צאת נפשה, ולמלחו ולהדיחו יפה יפה (אפילו כשבא לאוכלו צלי. עפ"י ראשונים) ולהמתין עד שתצא נפשה ולאכלו – ואעפ"י שהוצא ממנה בעודה מפרכסת, הרי שכשם שלישראל יצא מידי בשר מן החי ע"י השחיטה (אלא שצריך להמתין עד שתמות משום לא תאכלו על הדם), כך גם לנכרי – שאין לך דבר שלישאל אסור ולב"נ מותר.

א. הרי"ף הביא ברייתא זו להלכה. ואולם מדברי הרמב"ם משמע שפסק שבשר מפרכסת אסור לב"נ. ב. התוס' צדדו שריש לקיש אינו סובר כלל זה, אין לך דבר שלישאל מותר ולב"נ אסור. ולשיטתו אין מזמנים נכרי על בני מעיים. אלא שקשה על כך מהברייתא, וכן ממשנה להלן קב. – ע"ש בתוס'. ג. באופן שהשחיטה לא התירה לישראל, כגון בשחיטת גוי או בבהמה טמאה – אסור הבשר גם לנכרי, שהרי גם לישראל אינו מותר. רשב"א ועוד. ואולם בטרפה שנשחטה – מותר לנכרי, שאיסור דבר אחר גרם לה. (פוסקים).

סא. א. האם בשר קודש צריך הכשר לקבל טומאה?

ב. האם דם קדשים מכשיר את האכלין לקבל טומאה?

א. קיימא לן חיבת הקדש מכשרת לקבל טומאה ואין צריך הכשר נוסף. וע"ע להלן לה-לו.

ב. אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן: דם קדשים אינו מכשיר (על הארץ תשפכנו כמים – הא דם שאינו נשפך לארץ כמים, אינו מכשיר).

סב. א. מהי דרגת טומאת סתם ידיים – ומה דינם לחולין, למעשר, לתרומה ולקודש? ומה דין דבר הטעון ביאת

מים מדברי סופרים, לענין כל אלו?

ב. הכניס ידיו לבית המנוגע – מה דינו?

ג. האם יש שלישי-לטומאה בחולין?

א. חכמים גזרו על סתם ידיים שהן טמאות, וטעונות ביאת מים. ודרגת טומאתם – שני לטומאה; – ומותר בחולין בנגיעה ובאכילה (מלבד אכילת פת המצרכת נטילת ידיים. וכן גזרו על דבר שטיבולו